Üniversite Sıralamaları | Başlangıç | Herkes

Araştırma Üniversitesi Nedir? YÖK Araştırma Üniversiteleri Programı

Araştırma üniversitesi, YÖK'ün misyon farklılaşması stratejisi içinde araştırma kapasitesi ve performansıyla öne çıkan üniversitelere verdiği statüdür. Bu madde programın tarihçesini, ölçütlerini, güncel listeyi, aday izlemeyi ve ADEP desteğini anlatır.

Zafer Hoca · Yayın: 08.11.2026 · 7 dk okuma

Kısaca: Araştırma üniversitesi, YÖK'ün "misyon farklılaşması" stratejisi kapsamında araştırma kapasitesi ve performansı yüksek üniversitelere verdiği statüdür. Program 2017'de 16 devlet üniversitesiyle başladı; 2021'de yenilenerek vakıf üniversitelerini de kapsadı ve sayı 23'e çıktı. YÖK'ün Aralık 2023 duyurusuna göre üniversiteler araştırma kapasitesi, araştırma kalitesi, etkileşim ve iş birliği başlıklarında 32 performans göstergesiyle izleniyor; aday üniversiteler iki yıllık izlemeden sonra statü kazanabiliyor.

Bu madde bir statünün ne anlama geldiğine odaklanır: araştırma üniversitesi nedir, YÖK bu statüyü nasıl veriyor ve lisansüstü eğitim ya da akademik kariyer planlayan biri için ne ifade eder? Türkiye'deki üniversite, öğrenci ve akademisyen sayıları için Türkiye üniversite istatistikleri 2026 maddesine bakın; orada genel tablo, burada tek bir programın kuralları anlatılıyor.

Araştırma üniversitesi nedir?

Araştırma üniversitesi, ağırlık merkezi bilimsel araştırma, doktora eğitimi ve yeni bilgi üretimi olan üniversite demektir. Kavram dünyada uzun süredir kullanılır; YÖK'ün 2030 yol haritası da araştırma üniversitelerinde önceliğin öncü bilimsel çalışmalar yapmak ve bu alanda nitelikli mezun vermek olduğunu, temelde disiplinler arası iş birliğinin öne çıktığını vurgular.

Türkiye'de "araştırma üniversitesi" ifadesi bunun ötesinde resmî bir anlam da taşır: YÖK'ün belirlediği ve düzenli olarak izlediği üniversitelerin statüsüdür. Bu statü kanunla kurulan ayrı bir üniversite türü değildir; üniversite devlet ya da vakıf üniversitesi olarak kalır, programa dahil edilir ve performansına göre izlenir.

Statü üniversitenin tamamına verilir, tek tek bölümlere değil. Araştırma üniversitesindeki her programın güçlü olduğu ya da başka bir üniversitedeki programın zayıf olduğu sonucunu bu statüden çıkarmayın.

YÖK Araştırma Üniversiteleri Programı nasıl başladı?

YÖK, üniversitelerin altyapı, birikim ve kapasitesini en verimli biçimde kullanabilmesi için "misyon farklılaşması" adını verdiği bir strateji benimsedi. Bu strateji üç ayrı programdan oluşur:

Program	Odağı
Araştırma Odaklı Misyon Farklılaşması	Bilimsel Ar-Ge, nitelikli bilgi üretimi, doktoralı araştırmacı sayısını artırma
Bölgesel Kalkınma Odaklı İhtisaslaşma	Bulunulan il ve bölgenin ekonomik ve sosyal potansiyeli
Öncelikli Bilim Alanlarında Uzmanlaşma	Kapasite ve yetkinliğe göre belirli tematik alanlar

Araştırma Odaklı Misyon Farklılaşması Programı 2017'de başlatıldı. YÖK'e göre amaç, araştırma üniversitesi misyonunu üstlenebilecek üniversiteleri destekleyerek ülkenin öncelikli alanlarında nitelikli bilgi üretimini, disiplinler arası çalışmaları ve iş birliklerini teşvik etmek, doktoralı araştırmacı sayısını artırmak ve üniversiteleri uluslararası alanda daha görünür kılmaktı.

2017–2021 arasında 16 devlet üniversitesi bu kapsamda desteklendi. 2021'de program gözden geçirildi, ilk kez vakıf üniversiteleri de kapsama alındı ve araştırma üniversitesi sayısı 23'e ulaştı.

Araştırma üniversitesi olmanın ölçütleri nelerdir?

YÖK'ün Aralık 2023 tarihli duyurusuna göre araştırma üniversiteleri üç ana başlıkta toplam 32 performans göstergesine göre değerlendiriliyor:

- **Araştırma kapasitesi:** Üniversitenin araştırma yapabilecek insan kaynağı, altyapısı ve proje gücü.
- **Araştırma kalitesi:** Üretilen yayın ve araştırma çıktılarının niteliği ve etkisi.
- **Etkileşim ve iş birliği:** Paydaşlarla, sanayiyle ve uluslararası ortaklarla kurulan çalışmalar.

Performansları Araştırma Üniversiteleri İzleme ve Değerlendirme Komisyonu düzenli olarak takip ediyor. Aynı duyuruda YÖK, bütün üniversitelerin yıllık araştırma, yayın, proje, paydaşlarla iş birliği, etkileşim ve eğitim-öğretim performanslarının izlendiğini belirtmişti. 32 göstergenin tek tek listesi ve ağırlıkları bu duyuruda yer almaz; ayrıntılı ölçütler için YÖK'ün güncel açıklamalarını izleyin.

Statü kalıcı değildir. YÖK performansı her yıl izler ve aday listesi zaman içinde değişir; örneğin Aralık 2023'te aday izlemeye alınan bir üniversite, Aralık 2025'te açıklanan aday listesinde yer almadı. Bir kurumun bugünkü durumunu YÖK'ün güncel sayfasından kontrol edin.

Bir üniversitenin araştırma performansını kendiniz nasıl izlersiniz?

YÖK'ün göstergeleri kamuya tek tek açıklanmasa da benzer bilgilere kendiniz ulaşabilirsiniz. Üniversitenin ve hedeflediğiniz bölümün son yıllardaki yayın sayısına ve atıf etkisine, yürüttüğü ulusal ve uluslararası projelere, doktora mezunu sayısına ve sanayiyle ortak çalışmalarına bakın. Bu verilerin Scopus, Web of Science gibi kaynaklardan nasıl çıkarılacağı ve karşılaştırılacağı üniversite araştırma performansı nasıl analiz edilir maddesinde adım adım anlatılıyor. Kurum düzeyindeki bir statüyü bölüm düzeyindeki bu verilerle birlikte okumak, lisansüstü tercihinde çok daha sağlam bir dayanak verir.

Türkiye'deki araştırma üniversiteleri hangileri?

YÖK Yükseköğretim Proje Geliştirme ve Destekleme Dairesi Başkanlığı'nın misyon farklılaşması sayfasında (Kasım 2026'da görüldüğü biçimiyle) 23 araştırma üniversitesi şöyle sıralanıyor:

Devlet üniversiteleri	Vakıf üniversiteleri
Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi

Listedeki son değişiklik Aralık 2025'te açıklandı: iki yıllık izlemenin ardından Sakarya Üniversitesi araştırma üniversitesi statüsü kazandı. YÖK 2023'teki duyurusunda toplam sayının 23'te sabit kalacağını, kriterleri karşılayan adayların bu sayı değişmeden kabul edileceğini bildirmişti.

Araştırma Üniversiteleri Aday İzleme Programı nedir?

Aday izleme, statüye henüz sahip olmayan ama araştırma, yayın ve proje performansını yükselten üniversitelerin programa girebilmesi için açılan yoldur. YÖK Aralık 2023'te altı üniversiteyi bu programa aldı ve iki yılın sonunda kriterleri karşılayanların araştırma üniversitesi kabul edileceğini açıkladı.

Aralık 2025'teki değerlendirmede beş üniversite ilk kez aday oldu ve izlenen aday sayısı 10'a yükseldi. YÖK sayfasındaki güncel aday listesi şöyledir:

- **Devlet üniversiteleri:** Akdeniz, Dokuz Eylül, Kocaeli, Ondokuz Mayıs, Recep Tayyip Erdoğan ve Selçuk üniversiteleri.
- **Vakıf üniversiteleri:** İstanbul Medipol, İstinye, Özyeğin ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji üniversiteleri.

ADEP nedir? Araştırma üniversitelerine ne kadar destek veriliyor?

Araştırma Üniversiteleri Destek Programı (ADEP), bu üniversitelerin projelerine aktarılan bütçe desteğidir. YÖK'ün sayfasında yıllara göre şu tutarlar yer alıyor:

Yıl	Destek
2022	100 milyon TL
2023	250 milyon TL
2024	400 milyon TL
2025	1 milyar TL
2026	1,4 milyar TL bütçe aktarımı öngörülüyor; proje değerlendirmesi sürüyor

2025'te yayımlanan "2030'a Doğru Türk Yükseköğretiminin Yol Haritası", araştırma üniversitelerine yönelik ayrı bir mevzuat hazırlanmasını, bu üniversitelerin öncelikli sektörlerle eşleştirilmesini, projelerinin ADEP ve benzeri programlarla desteklenmesini ve ön lisans ile lisans öğrenci sayılarında yapılacak kısıtlamalar ve lisansüstü teşviklerle lisansüstü eğitimin ağırlığının artırılmasını politika önerisi olarak sıralar. Bunlar öneri ve tedbirdir; yürürlüğe giren bir düzenleme olup olmadığını ayrıca izleyin.

Araştırma üniversitesi lisansüstü adayları için ne anlama gelir?

Statü, bir üniversitenin araştırma altyapısı, proje hacmi ve doktora ekosistemi hakkında genel bir işaret verir. Aynı yol haritasındaki 2023 örgün eğitim verileri, araştırma üniversitelerinde akademisyen başına düşen öğrenci sayısının daha düşük olduğunu gösterir:

Üniversite türü	Öğretim elemanı başına	Öğretim üyesi başına
Devlet üniversiteleri	22	38
Devlet araştırma üniversiteleri	19	33
Vakıf üniversiteleri	26	43
Vakıf araştırma üniversiteleri	15	28

Yine de program seçerken statüden çok şu sorulara bakın:

1. **Danışman ve araştırma grubu:** Çalışmak istediğiniz konuda aktif proje yürüten öğretim üyesi var mı? Seçim ölçütleri için doktora tez danışmanı seçimi maddesine bakın.
2. **Proje ve burs imkânı:** Bölümde proje bursiyerliği, araştırma görevlisi kadrosu ya da dış destekli projeler var mı?
3. **Altyapı:** Laboratuvar, veri tabanı erişimi ve uygulama merkezleri sizin konunuza uygun mu?
4. **Program düzeyindeki çıktılar:** Mezunların tez konuları, yayınları ve mezuniyet süreleri.
5. **İletişim:** Başvurudan önce danışman adayıyla konuşun; nasıl yazacağınız başvuru öncesi danışman iletişimi maddesinde anlatılıyor.

Araştırma görevlisi ilanlarını üniversite türüne göre izlemek isterseniz akademik ilanlar sayfasını kullanabilirsiniz.

Araştırma üniversitesi statüsü ile üniversite sıralamaları aynı şey mi?

Hayır. Araştırma üniversitesi statüsünü YÖK verir ve kendi göstergeleriyle izler. URAP, THE, QS ya da ARWU gibi sıralamalar ise kendi yöntemleri ve ağırlıklarıyla bağımsız listeler üretir. İki sistemin sonuçları çoğu zaman örtüşse de aynı şeyi ölçmezler: bir üniversite statüye sahip olup belirli bir sıralamada geride kalabilir ya da tersi olabilir.

Sıralamaların göstergeleri ve Türk üniversitelerinin yeri için Türkiye üniversite sıralamaları 2026, yerli bir sıralamanın nasıl hesaplandığı için URAP Türkiye üniversite sıralaması, sıralamaların sınırları için üniversite sıralamaları ne kadar güvenilir maddelerine bakabilirsiniz.

Araştırma üniversiteleri hakkında yanlış bilinenler

- **"Araştırma üniversitesi ayrı bir üniversite türüdür."** Değildir; devlet ya da vakıf üniversitesine YÖK programı kapsamında verilen bir statüdür.
- **"Liste hiç değişmez."** Performans yıllık izlenir, aday üniversiteler statü kazanabilir ve aday listesi değişir.
- **"Araştırma üniversitesinde lisansüstü kabulü daha kolaydır ya da daha zordur."** Kabul koşullarını statü değil, her üniversitenin ve programın ilanı belirler.
- **"Statü her bölümün güçlü olduğunu gösterir."** Değerlendirme kurum düzeyindedir; bölüm ve danışman düzeyindeki farkları ayrıca inceleyin.

Kaynaklar ve resmî bağlantılar

- YÖK Proje Geliştirme ve Destekleme Dairesi: Misyon Farklılaşması (araştırma üniversiteleri, aday listesi, ADEP)
- YÖK: 6 üniversiteyi Araştırma Üniversitesi Aday İzleme Programı'na aldı (Aralık 2023)
- YÖK: Araştırma Üniversiteleri 2025 sıralaması açıklandı (Aralık 2025)
- YÖK: 2030'a Doğru Türk Yükseköğretiminin Yol Haritası (2025)
- Yükseköğretim Kurulu

Etiketler: #Doktora #Yüksek Lisans

YDS/YÖKDİL barajı akademik kariyerinizi engellemesin. Zafer Hoca kursları: zaferhoca.com.tr/magaza